List 13. **NOVICE** Tečaj XXXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2. gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr.. za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 1. aprila 1874.

Obseg: Predivstvo na Kranjskem z ozirom na druge dežele. — Kranjsko čebelarsko društvo. — Kako pisati besede po izviru latinke. — Mnogovrstne novice. — Slovensko slovstvo. — Spomini na deželni zbor Kranjski. (Dal.) — Moj pès. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Predivstvo na Kranjskem
z ozirom na druge dežele.

(Nadaljevanje.)

Druga pripomoč za povzdigo predivstva so po mnenji in prepričanji g. Hulders-a izdelovalnice za predivo. Na Koroškem v Trgu so ravno napravljali tako izdelovalnico; za njeno napravo skrbi kmetijska družba Koroška. Pripravljeno je bilo že vse poslopje z vso drugo opravo, in ravno so pričakovali strojev (mašin) iz Nemškega. V enem mesecu, je djal, bo izdelovalnica že *tekla*. Izdelovalnica je precej obširna in lahko bo izdelala 6000 centov lanú (čez 1000 centov prediva) na leto.

Brez izdalovalnice pa, je djal, se ne dá pri predivstvu kaj prida doseči in ne napredovati, ker prvič se v takih krajih, kjer pridelujejo veliko lanú, nikakor ne more vse na rokah izdelati, ker gre prepočasi; vrh tega se pa tudi stroški izdelovanja na rokah pri sedanji visoki dnini ne plačajo. A tudi kmetovalci, če bi tudi hoteli predivo izdelovati, vendar vsi ne bodo napravili takega blaga, kakor bi se dalo napraviti po umnem izdelovanji, kajti k temu je potreba skušnje in ročnosti, katerih se pa kmetovalci ne bodo vsi na enkrat prijeli in navadili. Veliko lože je v vsakem predivskem okraji napraviti eno izdelovalnico in jo dobro in umno vrediti, kakor pa vse kmetovalce navaditi dobrega izdelovanja.

Na Koroškem, je djal, smo tudi do zdaj predivo na rokah izdelovali, toda pri sedanjem precej razširjenem pridelovanji gre to prepočasi, zato smo napravili fabriko. Na dobrem izdelovanji, pravi on, je za dobrem pridelovanjem največ ležeče. Iz enega in istega lanú se more napraviti predivo po 20, po 30, in po 40 gold. cent in tudi še dražej, kakor se namreč po stari navadi peče in muči, (on je imenoval naše navadno sušenje in trenje „mučenje prediva“) ali pa se umno in izvrstno izdeluje.

Po njegovih besedah bi stroji za bolj malo izdelovalnico, kakih 100 oralov lanene posetve (800 mernikov semena, ali blizo toliko centov prediva) izdelati, stali kakih 800 gl. Poslopje je potrebno tako, kot za navadni mlin male vrste. Poprek rečeno, se za kakih 2000 gld. že dá napraviti mala izdelovalnica. Moči potrebuje mala za dober mlinski tečaj, velika pa po obširnosti več. Po njegovi misli bi bilo potreba v vsakem večem predivskem okraji napraviti eno izdelovalnico na primernem kraji, da bi ne bilo treba surovega lanú predeleč spravljati in prevažati.

Tretja prevažna naprava v povzdigo predivske obrtnije bi bila po mnenji g. Hulders-a predilnica za predivo na Kranjskem, Koroškem ali na Štajarskem in sploh v bližini predivskih krajev. On pravi, da prej ne bomo s predivstvom na visoki stopnji, dokler ne bomo imeli predilnice domá. Če bi tudi pridelovali veliko in dobrega prediva, vendar nimamo vse predivske obrtnije v svojih rokah, ampak smo odvisni od drugih, če nimamo predilnice. Lansko leto, je djal, smo spravili v Moravske predilnice okoli 3000 centov prediva. To je stalo blizo 6000 gld. vožnine na železnici. Če bi predilnica drugega dobička ne dala, kot to, kar vožnina stane za predivo tje in za platno nazaj, bi to že bil lep dobiček. Pa ne samo to, marveč tudi sama na sebi bi predilnica nesla lep dobiček, kakor je pripovedal iz lastnih skušenj od drugih predilnic. Če se predilnice na Českem, Moravskem in drugod dobro splačajo, ravno tako bi se lahko tudi pri nas. On, kot strokovnjak v tej zadevi, je djal, da bi predilnica pri nas sprvega izdelovala le platno srednje vrste in ne najbolj fino in lično, kajti, prvič se ne splačajo stroji za najfinejo robo iz začetka pri nas, drugič pa tudi nimamo dosti tako ličnega prediva. Srednjega blaga se največ potrebuje ali konsumira in za tako blago bi bilo naše predivo, kakoršnega smo zdaj napravili, ravno dobro, in bi še vmes šlo naše navadno predivo bolj lepe vrste. Sicer bi pa tudi lepega, po novem načinu napravljenega prediva ne manjkalo predilnici, kajti predivstvo bi se pri nas hitro širilo, če bi imeli izdelovalnice in predilnico; zraven tega pa ona tudi iz Koroškega, Štajarskega idr. lahko dobí prediva, ker tam pridelajo že mnogo izvrstnega blaga.

Za prvi začetek bi pri nas zadostovala predilnica, ustanovljena s kakimi 50.000 gold. kapitala, in sicer 30.000 za poslopja in stroje, 20.000 pa za delavni kapital. S časoma se po potrebi lahko razširi. Tako n. pr. je bila predilnica g. Oberleithner-a v Hannsdorfu na Moravskem, kjer je tudi on pri ustanovitvi deloval, ustanovljena s kapitalom 80.000 gld., a sedaj je toliko razširjena, da je v nji kapitala 300.000 gld. (To predilnico smo tudi mi šli ogledat, ko smo bili v Moravskem Šönbergu.)

Posebno pripravno za napravo predilnice je Kranjsko, kajti ravno Gorensko ima prelep položaj za vsakovrstne fabrike in enaka podvzetja, kjer ima Sava v izobilji gonilne moči tik železnice, in ravno vodna gonilna moč je mnogo cenejša kot parna.

Če bi imel predilnico, pravi on, bi že samo to naše gospodarje in kmetovalce spodbudilo, da bi se bolj pridno prijeli pridelovanja lanú, ker bi vidéli, da se predivo

lahko v denar spravi. Zdaj ne vidijo dobička, ker ni domačega kupca.

Ker bi naša predilnica sprva izdelovala blago srednje vrste in ne najfinejega, bi po misli g. Hulders-a fino predivo lahko pošiljala v tiste tuje fabrike, katere izdelujejo fino blago, kajti blago visoke cene se lahko z dobičkom tudi dalječ pošilja, a ceno blago se ne splača dalječ voziti. S časom pa, ko se predivstvo bolj razširi in se kmetovalci bolj splošno poprimejo umnega pridelovanja, se bo že tudi splačalo izdelovati fino blago.

(Dalje prihodnjič.)

Kranjsko čebelarsko društvo.

To društvo razglaša s prvo številko tega leta prvi imenik udov, kateri so od 30. julija 1873 kot dneva ustanovljenja društvu pristopili, ter prosi o tej priliki prijatelje človekoljubnih dejanj, naj blagovolijo podpirati to društvo z obilnim pristopom. Oglašajo naj se pri predsedniku čebelarskega društva baronu Rothschütz u (Smerek, pošta Pösendorf). Vsakemu domoljubnemu deželanu je mar — mu mora mar biti — da se povzdigne obrtnija in poljedelstvo, tedaj tudi čebelarstvo, katero se ravno po slovenskih deželah že stoletja gojí, pa vendar ni na stopinji dandanašnjih véd, zato tudi ne donaša zaželene koristi. *Na očitnih krajih, v očitnih zborih se rado in mnogo govorí o uboštvu nižih stanov, o presilnih davkih, o potrebah malih posestnikov — uradni list „Laibacher Zeitung“ daje res tudi uradni dokaz o resnici tega, ker dan na dan razglasuje toliko eksekutivnih dražeb! — Evo tedaj, naj besedam sledijo tudi djanja! Zanemarjeno polje čebelarstva se je začelo orati znanstveno in dejansko, naj bi se od vseh strani podpiralo, dokler ne rodi zaželene koristi!*

Slavno c. kr. ministerstvo za poljedelstvo pravično pripoznaje, da je treba malim posestnikom zlasti v južnih deželah države povikšati zmožnost za vplačevanje davkov, dovolilo je že za prvo leto na blagodušno priporočevanje družbe kmetijske 200 gold. in pozneje še 675 gold., tedaj smemo upati, da tudi ne zadostuje, da bi se napredovalo, ter deželi koristilo, ker letni donesek je premajhen; tù pomaga le množina udov.

Zato kličemo možem vseh strank naše ljube domovine, brez ozira na politično mnenje vsakaterega: Združujmo se in pomagajmo si kakor udje ene celote, države in človeške družbe na polji, kjer politika jenja, kjer se nam ponuja čistejše veselje in za sodelovanje hvaležniša zavest.

Kdor opazuje druge družbe, na pr. Moravsko čebelarsko družbo, katera se je začela pred 7 leti in šteje že več ko 1300 udov in jo primerja naši Kranjski, vidi, da je tam 400 Brnskih odličnih imenitnikov in uradnih načelnikov, tedaj tretjina udov, in pri nas ne prav 2%! Na Kranjskem štejemo le izmed duhovnikov veliko udov*) — reč in okoliščina, katera človeka lahko sili misliti, da le ti resnobno spoznajo nravno in plemenito vrednost čebelarstva, ter ga tudi z združenimi močmi hočemo podpirati in gojiti v prid in blagor nepremožnih; vsi drugi stanovi zastajajo bolj ali manj. Prosimo tedaj zlasti velikoposestnike, ki so in morajo biti prvi podporniki kmetijskega gospodarstva, potem učitelje, uradnike, ter vso gospodo po mestih in po deželi, naj blagovolijo našemu društvu pristopiti, da z „združenimi močmi“, s podukom in izgledom pospešujemo blagi namen društva, dokler ga v prid posamesnih in dežele ne dosežemo.

Smerek, 1. januarija 1874.

Baron Rožič-Rothšic, predsednik.

*) Pa je le spet „farjem“ najbolj mar za napredek tega razdelka gospodarskega, — „liberalcev“ ni nič vmes, ki so delavni le o tem, da bi duhovščino zatrli s svojo lažnjivo robo. Vred.

Slovstvene stvari.

Kako pisati besede po izviru latinke.

Najpred bi rekel tako, kakor pravi previdna Slovenka, kedar nabrana zdravilna zelišča v shrambo deva: „Ne bodi jih treba!“ Prvi svèt je ta: ogibljimo se latink in sploh tujk, kolikor se jih moremo. Ali tako stvarí nesó, da se nam kjekod zdé res nenadomestne, tedaj neogibno potrebne. Ne bode toraj neprimerno premisliti malo za najnavadniše slučaje, v kateri podobi take besede slovanskemu jeziku sploh najbolje ustrezajo, kaj na to stran učí um, kaj drugih Slovanov raba.

Začnimo pri glagolih. Tukaj je mogoče dvoje, pisati infinitiv ali po navadi prostega ljudstva na —irati, irovati, ali pa na —ovati, kakor se pogostoma nahaja v knjigah; toraj: „konstatirati“ ali „konstatovati“, „deklamirati“, „deklamirovati“, „deklamovati“ itd. Nekateri Srbi takim glagolom zakrivajo tujstvo z obliko —isati ter pišejo na pr. „definisati.“ — Kako pa bilo bi najbolje? Zoper obliko —ovati ni kaj reči; ali težava je samo v tem, da so taki glagoli po svoji naravi nedovršni (vrb. imperf.); nasproti pa dopušča končnica —irati vendar nekako tudi pomen dovršenega dejanja. Stavek: „Ich constatire hier eine Verletzung der Geschäfts-Ordnung“ lahko se izrazi ali: „konstatujem“ ali pa „konstariram“, da je to zoper opravilni red; a stavek: „Ich habe gestern eine Verletzung der G. O. constatirt“, more se še precej dobro izraziti: „Jaz sem včeraj konstatiral prelom“ itd.; ne pa tudi: „sem konstatoval prelom.“ Poljaki v tem slučaji jemljó prednico **z** ter pišejo: konstatować (imperf.), zkonstatować (v. perf.). Napravljati po zgledu nekdanje „Domovine“ skrajšano obliko „konstatiti“ za dovršni glagol, to, mislim, ne gre ter je brez primera; ravno tako ni posnemanja vredno česko in rusko: „deklamirovati“, „probirovati“, „študirovati“. Kjer ima latinski glagol **c**, spreminjajo ga Čehi in Poljaci v **k** ter pišejo: „produkovati“, „redukovati“. Vsi Slovani jemljó vendar te glagole naravnost iz latinskega, in ne iz francoskega, toraj ne pravijo: „produirati“, „reduirati“.

Kar se tiče latinskih samostavnikov, ostajajo moški na **or** nespremenjeni; nespretno je kaziti latinski polni glas in pisati po francoski: „faktér“, „redaktér“.

Pri drugih odpada končnica -**us**, na pr. „konflikt“, kar menda ne dela nikake spotike.

Ženski samostavniki na -**io** (-ionis) dobivajo po lepem starem zgledu: „procesija“, končnico: ija, a ne -ijon, kar bi jih spreminjalo v moške z nelepo povekšalno obliko (-**on**); pisati je toraj: funkcija, komisija itd., a ne: funkcijon, komisijon.

Veča neprilika je pri ženskih na: -**as** (-atis), pa jih je po sreči malo ter se dadó zameniti za slovenske. Pri teh: „autoritas, facultas, universitas“, imajo Rusi: „fakultet, universitet“ in sicer moškega spola, tako tudi Poljaci, — Čehi pa nasproti prav dosledno: auktorita, fakulta, a to vendar nič kaj lepo ne poje. Tu ne bode drugače, nego da ali hoté ohraniti isti spol pišemo: fakulteta, prijoriteta, ali pa po ruski: fakultet a (g. masc.). — Fakultat (-ati) žen. sp., kakor piše „Glas“, menimo ni hvalno, ker je brezprimerno.

Samostavnikom srednjim na -um snemlje se, kjer je prilično, končnica -um, na pr. fakt, kajti „faktum“, kakor Čehi pišejo, utegne biti manj primerno; včasih

pa se pušča beseda neizpremenjena, na pr. pensum, ki pa postane v slovenščini moškega spola, a ne ostane v srednjem po poljski šegi. Meni se vsaj zdi smešno pisati tako: na pr. „nekako neznano individuum se je priklatilo.“

Samostavniki na —eum, —ium spreminjajo um v j ali pa ja, kar se oboje zdí pravilno; na pr. „muzej“, „licej“, „gimnazija“ (starosl.), „stihija“.

Naposled še o pridevnikih zlasti tistih, ki so izvedeni od samostavnikov. V misel vzamemo tukaj samo oblike: alis, osus, arius.

Največ je prvih in kolikor izvirajo od ženskih samostavnikov, katere svetujemo slovenski pisati na -ija, dali bi se po slovenskem pravilu narejati, na pr. po poljski navadi: „komisijni“ (česar se pa človek kmalu naveliča) ali pa: „komisijsk“, „kasacijsk“ itd. Ako vendar, ker ima navada svojo moč, sprejmemo pridevnik naravnost, kakoršen je v latinščini, ter mu nastavimo svoj en, na, no, to nam veleva ozir na polnoglasni slovanski jezik in na pisavo pri vseh drugih Slovanih vdomačeno, da se držimo edino latinskega ali laškega jezika, ter pišemo povsod polnoglasno: -alen, alna, alno, in ne damo zavesti francosčini, ki je latinski a, kjer koli je moči bilo, oslabila v e (caput chef, natus né) niti nemškemu jeziku, ki mu se je, kakor vemo, glas e toliko priljubil.

Pišimo toraj, (kjer se nečemo potruditi za čisto slovénsko besedo), tako: „intelektualni,“ „konfesijonalni“, konstitucijonalni,“ „kazualni,“ „materijalni“,*) „nacijonalni,“ „oficijalni,“ „racijonalni,“ „uzualni,“ „virtualni,“ itd. in ne: intelektelni, konfesijonelni, oficijelni, racijonelni itd., ker tako pisoč grešimo zoper lepoto latinskega in slovanskega jezika in se pred vsem slovenskim svetom smešimo.

Takisto se slovenskemu jeziku prilega tudi širokoglasni: —ozni, —arni: torej „oficijozni listi“, „sekundarna bolezen;“ ne pa: oficijezni, tercijerni itd. kakor bi napisal on, komur je nemščina popačila sluh.

Slovansko slovstvo.

* *Sveti Veliki Teden ali Velika Noč* ali cerkvena opravila tega sv. časa v latinskem in slovenskem jeziku s pravili za duhovne in pojasnili za ljudstvo. Sestavil Andrej Marušič, učitelj vérstva na c. kr. gimnaziji v Gorici. V Gorici založil in natisnil Edv. Seitz. 1874.

Pod tem naslovom je ravnokar prišla na 26 pôlah v ličnem tisku knjiga na svetlo, katere bode s slovenskimi duhovni vred veselo tudi naše verno slovensko ljudstvo. Vsaj véliki teden obsega dogodbe največe pomembe za ves kristijanski svet. „S pomočjo teh bukev — pravi gosp. pisatelj v predgovoru svojem — Vam bo veliko lože umeti častitljive in pomenljive molitve pri opravilih sv. tedna.“ Kdor pa hoče slediti duhovne — če tudi ž njimi ne poje — potrebuje latinskih besedí. Slovenska prestava — po drugi strani — s pravili in pojasnili služi vsem skup v razumenje vsega, kar se poje in opravlja“. — S kolikim veseljem je izdelaval prof. Marušič to knjigo, to se očitno kaže v predgovoru; in da je izvrstno dovršil veliko delo, temu priča je že samo imé njegovo. Naj bi si vsaka naša hiša omislila to podučno, lepo knjigo, ki se dobiva menda pri vseh bukvarjih po 1 gold. 50 kr.

*) Namesto: „materijalen“ pišejo nekateri: „gmoten“; ali ta s češke na slovensko zagrado presajena rastika se bode težko kedaj prijela, niti ne bode škoda, če se ne prime, ker nosi na sebi isti beleg tujega izvira, kakor: „gmah“, „gmerati“, „gmina“.

Spomini na deželni zbor Kranjski.

Obravnava o novem poslopju za realko.

(Dalje.)

Ko je poslanec pl. Langer v govoru svojem posebno to povdarjal: kako da se tudi pri osnovi Šneperske gozdarske šole ni od kneza Schönburga zahtevalo vknjiženje pravice, da ondi ta šola ostane, ki je vendar mnogo stroškov prizadjala deželnemu zakladu in za katero se je zopet te dni dovolilo 800 gld. za novega učitelja? in je temu ugovoru odgovoril dr. Costa, da Šneperska šola in pa realka nikakor ni vse eno, ker za Šnepersko šolo ne plačujemo knezu Schönburgu ne vinarja ne, kajti to, kar se tje plačuje, so le štipendije za učence in učni pripomočki, undanji sklep o novem učitelju pa zadeva le provizorno službo, — je naposled poročevalec Murnik še zadnji poprijel besedo in rekel:

„Gospodje predgovorniki so to reč na obe strani že natanko razjasnili, zato bi bilo tudi odveč stališče odsekovo razkladati obširno. Al ker niti v poročilu deželnega odbora, niti v poročilu finančnega odseka nekega važnega dopisa vodstva kranjske hranilnice ni, zato bi jaz mislil, da bi bilo dopuščeno iz tega nekoliko navesti in iz dveh drugih, ker potem se bode lahko razvidelo, da ta zadeva, kakor je bila septembra meseca 1869. leta in kakor je postala februarija meseca 1873. leta in kakor stojí zdaj, je res vsa drugačna in se mora zdaj vse drugače razsojevati. (Gosp. Murnik bere potem dopis hranilničnega vodstva od 30. septembra l. 1869, in dopis 11. februarija 1873, ki sta spodej natisnjena, in potem pravi:) „Akoravno je s tem vodstvo hranilnično vže bistveno presukalo sklep leta 1869, vendar se še v tem dopisu ne najde pogoj, da so **drevesa v dvornem vrtu previsoka** in da je treba **zid odmakniti.** Al tudi **ta stan** ni dolgo trajal, ker le malo pozneje je vodstvo hranilnično naznanilo mestnemu magistratu Ljubljanskemu in deželnemu odboru, da se **morajo visoka drevesa na dvornem vrtu posekati in hranilnici oddati en kos vrta nasproti novi realki.** Če se dopisi hranilnice in obravnave deželnega odbora s hranilnico natanko prevdarjajo, je gotovo tudi razvidno to, da je stanje, kakor je konec leta 1869 bilo in kakor je danes v začetku 1874. leta, **vse drugače** in da se je jako **neugodno** spremenilo. Iz teh dopisov je razvidno, da teh pogojev leta 1869. ni bilo in da so bili še le v zadnjem času v hranilnici sklenjeni. Finančni odsek se je tudi na to oziral in misli, da je tirjatvam hranilničnim zadostil, zato ne morem biti tega mnenja, katero je izrekel en gospod predgovornik, da bodo gospodje, kateri zdaj vodijo hranilnico, zarad tega sklepa razžaljeni, temveč jaz trdim, da bodo ostali pri svojem prvem sklepu in nikakor ne morem tako slabo soditi o voditeljih hranilničnega društva. Prav lahko se na podlagi predloga finančnega pride do tega, da se cela stvar častno reši za hranilnico, deželo in mesto, posebno če se pomisli, da se s tem tudi pripomore, da darilo 1869. leta sklenjeno, ne bode na veljavi zgubilo.“

Naj zdaj bralci naši sami beró pisma hranilnice.

Tako je hranilnica govorila 30. septembra leta 1869:

Dné 4. novembra 1870. leta poteklo bode 50 let, odkar je to hranilnično društvo ustanovljeno po prizadevanju nekaterih domoljubnih in žrtvovoljnih Ljubljanskih mestjanov in odkar se je Ljubljanska hranilnica — druga v Avstrijskem cesarstvu — odprla.

Dospevši v svojem delovanji do konca pol sto-

letja in ker je društvu mogoče zdaj bolj obširno posluževati se §. 20. svojih pravíl in iz reservnega zaklada kaj več storiti za dobrodejne krajne in deželne namene, je društvo po nasvetu vodstva sklenilo v občnem zboru dné 23. dne t. m., to važno dôbo svojega delovanja ne pustiti brez kakega znamnja, temveč slovesno obhajati dan petdesetletnice; al svečanost ta naj ne bode kaka vnanja gizdavost, ampak ustanoví naj se stvar, ki **poznejim rodovom ostane spominek** domoljubja ustanovnikov tega zavoda in njegovih dosedanjih udov, in katera **naj bode na večne čase v korist vsi deželi in mestu.**

Sploh je znano, da se že leta in leta misli na zidanje poslopja za gornjo realko in sicer tako, da k temu dežela pripomore z dvema tretjinama, Ljubljanska občina pa z eno tretjino.

Deželi in mestu bilo bi zidanje takega poslopja mogoče le po veli-kih žrtvah, in zarad tega se je obravnavala ta zadeva zmirom bolj bojazljivo.

Zdaj se pa ta reč ne dá več odlašati, ker je gornja realka v škodo učnega namena neprimerno razdeljena v dveh različnih poslopjih in ker razen tega po sedanjem učnem načrtu se odpreti mora še 7. razred,za katerega skoraj da ne bo nobenega prostora.

Kjer je sedaj realka, to je jej že izprva le za začasno bivališče veljalo. Da se tedaj to namenu svojemu škodljivo začasno prebivališče vendar enkrat odstrani, je društvo Kranjske hranilnice sklenilo, za učne namene, in sicer v prvi vrsti za ustanovitev popolne realke primerno poslopje zidati iz reservnega zaklada in ga s pridržkom vlastninske pravice prepustiti deželi in mestu v porabo.

Akoravno hranilnično vodstvo še ni odločilo prostora, kje naj se zida realka, je po dosedanjih razgovorih vendar-le mogoče, da zidališče pride na mesto Cenkarjeve in pa plesalne hiše v Gradiši.

Ker je pa plesalna hiša (Ballhaus) deželna vlastnina, katero odstopiti smé le deželni zbor in da bi se zarad zidališča vsa zadeva ne zatezala do prihodnjega deželnega zborovanja, se slavni deželni odbor naprosi, naj si še v sedanjem zborovanji pridobí dovolitev od deželnega zbora, plesalno hišo z ozirom na to, da se bode morda podreti morala v razširjanje ceste in zarad lepšega lica novega poslopja, ako na to mesto pride, prepusti hranilnici za kar najbolj mogoče nizko ceno v tem primerljeji, če se Cenkarjeva hiša za nameravano poslopje bode pripoznala primerna.

Vodstvo Kranjske hranilnice.

V Ljubljani 30. septembra leta 1869.

Anton Samassa l/r.,
predsednik društva.

Rihard Janeschitsch l/r.,
vodja.

Tako je govorila hranilnica 11. februarija leta 1873:

Na vprašanje, pod katerimi pogoji je hranilnico volja, za realko sezidano poslopje izročiti deželi, odgovarja podpisano vodstvo sledeče:

Hranilnica je imela s tem zidanjem namen, pomagati že dolgo obstoječi potrebi po primernih prostorih za gornjo realko in deželi in mestni občini Ljubljanski prihraniti zarad tega nastajajoče znamenite stroške. Hranilnica toraj nikoli ni nameravala, vlastnino navedene hiše odstopiti za kako povračilo, toda razmere jej pa tudi ne dopuščajo, kakoršno koli pogodbo narejati zarad te hiše. Stavbinski stroški presegajo namreč proračunjeni znesek in bodo pobrali skoraj ves reservni hranilničini zaklad. Hranilnica je toraj zarad varnosti svojih deležnikov dolžna, dokler se reservni zaklad iznova primerno ne okrepča, pridržati si popolnoma vlastnino hiše, splob pa tudi ne more nobene pravomočne pogodbe narediti, po kateri bi se **ali za vso prihodnost ali pa tudi le za kak določen čas poslopje odločilo za kakoršni koli namen,** ker bi po vsaki pogodbi precej padla vrednost poslopja, ki za zdaj še v varstvo služiti mora hranilničnim deležnikom. Če po takem hranilnica tudi konečno vravnavo tega razmerja odlašati mora na poznejšo dobo, vendar le bode skušala kolikor mogoče, se držati bistveno prvotnih namenov; temu popolnoma zadostno bi pa utegnilo med tem časom biti to, da hranilnica po dovršeni stavbi za realko potrebne prostore izroči v porabo. Za porabo teh prostorov hranilnica ne zahteva nikakoršnega povračila; vendar si pa pridržuje pravico, kedar bodo za realko potrebni prostori odločeni, zahtevati morda kako priplačilo za davke in za stroške vzdržavanja tega poslopja. Iz teh navedenih vzrokov si pa hranilnica za zdaj mora izrekoma pridržati zlasti to pravico, da **prekliče dovolitev v porabo realkinih prostorov, kedar se jej bode to dozdevalo,** in zarad tega se tudi za zdaj ne more spuščati v kako pravomočno pogodbo. Slavni deželni odbor bode brezdvomno vedel ceniti hranilnični položaj in zato vkljub navedenemu pridržku brez vsega pomislika gotovo storil to, da se bode poslopje po dovršeni stavbi svojemu namenu primerno rabiti zamoglo.

Vodstvo Kranjske hranilnice.

V Ljubljani 11. februarija leta 1873.

Janeschitsch l/r.

Tako je govorila hranilnica 20. junija leta 1873:

Slavni magistrat je naznanil z dopisom 6. t. m., št. 6063, da je mestni zbor v seji dné 27. u. m. sklenil, hranilnica naj se v smislu deželno-odborovega dopisa naprosi, da novo poslopje za realko pustí **vsaj za 5 let zaporedoma** proti temu, da se pogodbi odpovedati more le 4 leta naprej ter izročiti o tem pravomočno izjavo.

Gledé na ta sklep podpisana hranilnica pritrdi temu, da poslopje izročí na 5 let, toda izgovorí si triletno dobo za **odpoved** tako, da realka ostane sicer 5 let v hiši, da jej pa **odpovedati** sme že po preteklih prvih dveh letih, hranilnico je tudi volja (toda brez stroškov) napraviti zavezno pismo, katerega načrt naj jej pošlje deželni odbor, ako se z ozirom na občno korist, potem gledé na žrtvovoljnost hranilnice in na korist posebnega namena tega poslopja v **deželnem vrtu posekajo drevesa,** ki zrak in luč zadržujejo šolskim sobam, in ako se **zid vrta nasproti temu poslopji** od hleva hiš. št. 210 proti drevoredu podere in nazaj postavi za kakih 5 ali 6 sežnjev tako, da bode vrtna ograja sè sprednjim licem navedenega hleva stala bolj naravnost.

Konečno se priobčuje mestnemu zastopu in deželnemu odboru sklep hranilnice v zadnji seji, po katerem bode hranilnica na svoje stroške plinove cevi vpeljala tudi v vseh sobah tretjega nadstropja (bizo 400 plamenov) pod tem pogojem, da za to napravo potrebne požiralke iz kavčuka, steklene krogle in vse druge stroške za to bi morala **dežela in mesto poplačati iz svojega.**

Vodstvo Kranjske hranilnice.

V Ljubljani 20. junija leta 1873.

Janeschitsch l/r.

Tako je hranilnica govorila 19. avgusta leta 1873:

Vsled čestitega dopisa 4. julija t. l., št. 4291, priobčuje podpisano vodstvo, da gledé na sedanji stan stavbe nikakor ni upati, da bode realka do začetka prihodnjega šolskega leta dodelana, da toraj bode realka v sedanjem poslopji ostati morala še prihodnje poletje.

Tudi zahtevane izjave o pogojih zastran porabe novega poslopja vodstvo ne more še dati in se zarad tega sklicuje na dopis do mestnega magistrata dne 20. junija t. l. št. 1950, in na dopis do deželnega odbora 18. junija t. l. št. 2449. (V teh dopisih sta posék dreves in vmik deželnega vrta prvikrat stopila na dan.)

Podpisano vodstvo je **pogoj** v teh dopisih omenjeni, da se drevesa v deželnem vrtu posekajo in da se zid tega vrta vmakne, stavilo le zarad javne koristi ter v korist poslopja samega, ono bode **daljne pogoje uredilo potem**, kakor se bode **navedeni pogoj sprejel ali zavrgel.**

Če toraj deželni odbor misli, da sam nima pravice, se temu pogoju podvreči, treba je že iz tega vzroka čakati na dotični deželno zborni sklep, predno je mogoče, odločiti daljne pogoje.

Vodstvo Kranjske hranilnice.

V Ljubljani 19. avgusta leta 1873.

Janeschitsch l/r., vodja.

Tako je govorila hranilnica 18. februarija leta 1874:

Sklicaje se na dopis 26. januarja l. 1874 št. 619 priobčuje podpisano vodstvo, da iz naznanjenga deželnozbornega sklepa razvideti ne more dopolnitve, ampak le odvračanje hranilničnih terjatev. Ali je odvračanje brezpogojno, ali je dopolnitev vezana na pogoj, kateremu podvreči je hranilnici iz razlagov v njenem dopisu 11. februarja l. 1873 že navedenih popolnoma nemogoče vsaj na več let, je bistveno enako. Stvar se tudi ne spremeni po dostavku v deželno-zbornem sklepu, da od hranilnice zahtevano izrečenje pravicam reservnega zaklada oziroma upnikom hranilničnim bode brez škode; kajti ne gledé na jako dvomljivo sostavljeni izrek, bilo bi to izrečenje v najugodnejšem primerljeji pomen imelo le po kakošnem razidu hranilničnega društva, med tem ko bi si hranilnica ne mogla pridobiti potrebnih sredstev po tem, da poslopje v zastavo dá, kar se prav lahko primeri, kakor bi v hipu potrebovala denarja v plačilo hranilničnih upnikov. Hranilnica, ki sploh nima najmanjšega vzroka, tako za-se nadležno izrečenje dati, mora pa še obžalovati zlasti to, da jej deželni zastop v tej zadevi ni prišel prav nič naproti, ampak da se je celó pri dotični deželno-zborni obravnavi pokazalo prav neopravičeno nezaupanje, katero se je tudi izrazilo v besedah dotičnega sklepa.

Gledé na te okolščine dozdeva se vodstvu najprimerneje, **odpovedati se vsakateremu pogojevanju z deželnim zastopom** in izreči, **da je pretrgana vsakatera daljna obravnava.**

Nezaupnica, katero je izrekel deželni zastop hranilnici, opravičuje pa, da se tudi ona odtegniti ne more nezaupanju in da se zavaruje proti kakošnim pravnim nesledkom, ki bi jih morda izpeljavati hotel deželni zastop iz tukajšnega dopisa dné 11. februarja 1873 št. 183. S tem dopisom hranilnica sicer deželnemu zastopu ni pripoznala nikakoršne pravice, ampak zaznačila je le stališče, na katerega se postaviti misli o svojem času pri izročitvi za realko potrebnih prostorov, za kar ji je povod dal ondotni dopis dné 10. januarja l. 1882 št. 6670

Ako bi pa pri vsem tem kdo izreči hotel mnenje, da se je z onim dopisom že **priznala poraba poslopja za gornjo realko**, poslužuje se podpisano hranilnično vodstvo tamkaj izrečno pridržane pravice preklica in s tem preklicuje vse obljube, ki bi jih kdo hotel najti v dotičnem dopisu.

Konečno se še dostavlja, da hranilnica zdaj zarad gornje realke ob enem v obravnavo stopi z mestnim zastopom Ljubljanskim.

Vodstvo Kranjske hranilnice.

V Ljubljani 18. februarja 1874.

J Seunig l/r., predsednik.

R. Janeschitsch, l/r.

Po vseh teh pismih sodi svet sam lahko, ali je deželni zbor kaj krivičnega zahteval s svojim sklepom: naj hranilnica z javnim pismom poprej zagotovi realko v tej hiši, predno dežela na tavžente svojega denarja vtakne v njo.

Zabavno berilo.

Moj pès.

Smešnica, spisal J. Aléšovec.

(Dalje.)

Oče gredó po tem k mlatičem, jaz pa na travnik gledat, če je že dovolj namočen, in tako preteče dan. Po večerji grem v svojo sobo, se vsedem k mizi in pišem pisma, naročena po očetu. Tudi se zamaknem v neke račune in ko sem gotov, je polnočna ura že odbila. Čas je, da grem spat. Spravim se toraj, postavim luč k mizi tik postelje in hočem se vleči, a v tem hipu zagledam pod odejo v svitek zavitega — pèsa, katerega sem iz mesta seboj pripeljal.

„A, a, tako se pa nisva zmenila,“ si mislim, ga primem za vrat in hočem iz postelje vreči. Toda tù naletim na strašno opozicijo. Pès skoči kviško ter jame režati nad menoj in mi kazati dvojno vrsto prav spoštljivih zob; vsa njegova pozitura pa mi je porok, da ne misli nikakor blagovoljno mi prepustiti postelje, marveč se za-njo bojevati z menoj do krví.

Kaj mi je storiti? V hiši je že vse spalo, moj boj s pèsom bil bi gotovo jako viharen, njegovo rujovenje, če ga preženem s kako palico iz že pogretega ležišča, bi spravilo vse prebivalce kviško in napravilo nepotreben strah, vrh tega mi tudi ni bilo znano, kako daleč bi segala pasja opozicija, in tako po kratkem premišljevanji sklenem, pustiti nocoj pèsa, kjer je bil, sam se vležem ali naslonim v naslanjač s trdnim sklepom, jutro pèsu s palico izgnati opozicijsko trmo iz glave.

Kdor je truden, spi, kjer je, na mehkem ali trdem. Taka se je tudi meni godila, dasiravno naslanjač ni bil dosti mehkejši od navadnega vojaškega ali jetniškega ležišča, toraj skoro trd, kakor klop. Na jutro zgodaj me zbudi hlapec, ki je prišel po moje čevlje.

„Joj, gospod,“ se čudi, „al so pri pisanji zadremali? Zakaj pa tako dolgo pišejo? Vidijo, to ni prav, naj vsaj gredó spat v posteljo, da si malo počijejo!“

Jaz vstanem, se malo stegnem in pravim:

„V posteljo? Le poglej, Jože, kdo leží v postelji!“

Jože pogleda na posteljo, kjer je pes še kakor svitek ležal, skoči tje in z besedami: „O ti vražja beštja ti, ti boš spala v gospôski postelji!“ zgrabi pèsa za vrat in ga potegne iz postelje, da pade „beštja“ ob tla. A kakor blisk se vzdigne, skoči in se zakadí v hlapca, da ga skoro podere, ter ga zgrabi za rokalo. Jože bolečine zakriči, jaz pa skočim po palico in primažem pèsu kake tri gorke, tako da pustí hlapca in se obrne proti meni; to priliko porabi Jože, se obrne in smukne

iz sobe, vrata za sabo odprta pustivši, pès pa za njim in jaz s palico za pèsom. Na stopnicah smo zopet vsi trije skup; oče, ki so slišali hrup, skočijo tudi iz svoje spalnice in pridejo k nam, ko se ravno ravsamo, in moja pèsu namenjena palica prileti hlapcu na keleno; vsi trije zdaj vendar zmagamo, pès pobegne po stopnicah doli.

„No, ta pes ima lepe navade“, pravijo oče, ko so zvedeli, kaj se je zgodilo, „le glej, da ga zopet kmalu od hiše spraviš.“

„O, ga bom že jaz“, se jezi hlapec in si mane koleno in roko; — „jaz mu bom posvetil, da ga ne bo več nazaj, ne bojte se!“

Mene sili smeh, dasiravno se mi Jože malo smili; vendar si ne upam ustavljati se očetovemu povelju. Da je pes pogumen, to je pokazal, in to je veliko vredna lastnost; dresiran ali hiše privajen res še ni, toda z dobro voljo se ga tudi to navadi. Zato mi je bilo res prav žal, da se je s svojim vedenjem prvi dan že očetu in hlapcu zameril.

Čez dan sem imel mnogo opravkov, toraj sem na pèsa kmalu pozabil. Zvečer ga ni bilo videti nikjer, najbrže ga je bil Jože odgnal. Prašati nisem hotel po njem. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Zdrava rodovina, ki jej menda na svetu ni para,* se nahaja na Francoskem. V Parizu namreč je te dni grof Waldek obhajal svoj 109letni rojstni dan, in starček je še prav čvrst korenjak; ob dveh po polnoči, ko so se od njega poslovili gostje, ki so ga vezovali, je začel še pesem iz neke opere s polnim glasom. „Moj ded (stari oče) je bil 162 let star, ko je umrl, in jaz sem 21. iz naše rodovine, ki smo 100 let doživeli“ — je pripovedal oni večer svojim gostom.

Naši dopisi.

Iz Celja 24. marca. (*Čitalnice naše ni več!*) Ako se spominjamo veselih časov, ko se je osnovala čitalnica naša in je bila prvi narodni dom za slovenski Štajar pod vodstvom velezasluženega rodoljuba dr. Kočevarja, bridko mora v srce zaboleti vsacega narodnjaka, ako vidi, kako zeló žalosten konec je vzela. Hirala je več časa, dokler jej ni smrtnega udarca dala tista kuga, ki jo je neslovenski „Narod“ zasejal najpred na Štajarskem. Nesloga domačinov bila je mlin na vodo nemčurjem, ki niso mirovali, dokler niso zadušili vsega narodnega gibanja. Hvaležni „Narodu“ so nemčurji zato pri zadnji volitvi prihiteli dr. Vošnjaku na pomoč. „Novice“ so pač pravo rekle, ko so lani pisale, da ne raste več trava, kjer Vošnjakovci hodijo. Čitalnica naša je tako na kantu, da se prodá zdaj vsa hišna oprava in kar je sicer imela. Bog Vas obvari Ljubljančane take nesreče; zato ne pustite vmes ljudí, kateri kot slovenski Atile razrušijo in pokončujejo vse, kar je poštenega narodnega!

Od Kočevsko-Črnomaljske meje 22. maja. (*Detomor.*) Čedalje lepši sad zorí na košatem drevesu liberalne êre, ki si je vero z zastave zbrisala in hoče katoliško cerkev popolnoma v kurnik potisniti ter jej usta zamašiti. Ne vem pa povedati, je li prigodba, ki jo obznanjam, sad „Tagblattov“ ali „Narodov“, — brž ko ne bode obeh! — Pri nas v Maverlu v Črnomaljski fari porodila je zakonska žena, še le letos pred pustom poročena, dete, ki je bilo pa sad nekega poprejšnjega znanja in spečanja. Da bi ljudém ali morebiti tem bolj svojemu možu nesramnost prikrila in pred svetom za pošteno veljala, zakopa dete, ali v gnoj ali v zemljo, ni mi znano, toda tako plitvo, da je lovska pesica ovoha, izkopa, po cesti in po vasi okoli vlači, trga in žre kósec za kóscem. Vže je pès ročice in druge dele do malega potrl in podrobil, ko ondotni krčmar na zagnali vríš zraven pride in vsaj glavico velí oteti, ter v Črnomelj naznanilo o tej najdbi poslati. Žandarji in sodnijski gospodje prišedši stvar ogledajo, in ženo, na katero ni le sum letel, ampak je tudi v resnici tega zločinstva kriva, pri tej priči seboj odpeljajo. Menda je mlado poročenko tudi njen zakonski mož v ječo spremil, — s kacimi misli, Bog vé? Kaj se bo izpovedala, naznanim drugi pot. Bojda je oče te lepe poročenke pred malo leti pri havziranji na kant prišel, a upnike s tem prekanil, da je precejšnje svoje premoženje v naglici na ženo prepisal. Ako je to resnica, učite se, da en krivičen vinar deset pravičnih vjé, da krivično blago nima teka. — Toraj le tako naprej s „Tagbl.“ kulturo in „Narod.“ omiko, potem pa po mračnjaških f..... mlatite in udrihajte! Veter sejete, vihar bote želi.

Boštanj na Dolenskem 29. sušca. (*Strašen oginj*) je 27. dne t. m. popoldne ob 2. uri v vasi Smarčna v pol uri pokončal 18 hiš z gospodarskim poslopjem vred. Poslopja večidel s slamo krita, močán veter, ljudje v vinogradih, nekateri na Bruniku na sejmu: v tacih okoliščinah tudi pripeljane troje gasilnice niso mogle kar nič pomagati zavoljo pomanjkanja hitro delavnih moči. Zgorela so tedaj poslopja z živežem vred in enemu gospodarju celó čvetero živine. Kako da je požar se pričel, se ne vé. Zavarovani so samo 4 gospodarji; bilo jih je sicer popred 8 pri „elementarci“, ko pa je ta propala, opustili so zavarovanje pri kaki drugi banki, mislé, da bi se jim ravno taka zgodila. Škoda se ceni nad 40.000 gold. — Dobrotniki! ki ste že večkrat milostni bili nesrečnikom, prosim Vas, tudi zdaj pomagati našim nesrečnim Smarčanom, ki so brez strehe in živeža! Če komu ni mogoče svojega dara le-sem poslati naravnost, naj ga blagovoljno dá sl. vredništvu „Novic“ *) ali svojemu gosp. županu ali gosp. fajmoštru, katere ob enem lepo prosim, darove v pomoč tem nesrečnikom prejeti in jih sem poslati. — Pri tej priliki dohaja mi na misel, da se je pred nekimi leti v zboru kmetijske družbe naše povdarjala potreba posilnega zavarovanja, ali slišali smo pozneje, da se zborov predlog na Dunaji ni sprejel in se je reklo, naj ta reč ostane le prostovoljna. Čudno! Davek plačevati se ne daje na prosto voljo; davek moramo plačevati, da se vzdrži država; zakaj tudi bi se na zavarovanje ne sililo, da se vzdrží premoženje ljudém, ki davek plačujejo? Mi tukaj mislimo, da bi bila taka postava živo potrebna, ne pa verska, ki prav nič ni potrebna, ampak bode le nezmernih zmešnjav za seboj imela.

Anton Planinc, župan.

Iz Ljubljane. — Prvi del državnega zbora je kmalu pri kraji; poslanci so na razhodu in se vrnejo te dni na svoj dom. In kaj bodo domú prišedši liberalci in ustavoverci povedali svojim? Jeremijade bodo javkali na razvalinah prvega direktno voljenega državnega zbora! Razrušena je stranka liberalna, — voditeljem ustavovernim njihovi mameluki obračajo hrbet, — ministerstvo je zapuščeno od svojih in zmaguje, kakor pri razpravi o Tirolskem jezuitskem vseučilišču, le s pomočjo njemu nasprotne (pravne) stranke. Blizo tam smo zdaj v Cislajtaniji, kjer so že več časa v Translajtaniji, kjer tudi je vsemogočna stranka Deakova razpadla in že ministrov ni dobiti. Solnce liberalizma hitro je zatonilo; postal je Saturn, ki sam

*) „Novice“ rade sprejmejo vsak dar, ki se pošlje milovanja vrednim pogorelcem. Vred.

svoje otroke žre. Tako beremo zapisano v novi in stari „Pressi“, v vladnem „Fremdenblattu“, „Deutsche Ztg.“, v „Extrablattu“, v Dunajskem „Tagblattu“ itd. „Ustavoverna stranka je šla rakom žvižgat (gesprengt)“ — piše „Deutsche Zeitg.“ — njih nekdanji vodji so oficirji brez armade; njihovi nekdanji zvesti knapje se vrtijo po komandi ministerski.“ — „Ali imamo še vlado — javka „Extrablatt“ — katera se drží večine državnega zbora? Ne, nikakor ne! Ali imamo stanovitno ustavoverno večino? Ne, nikakor ne?“ — „Raztepena je vsa ustavoverna stranka!“ pritrkava stari „Fremdenblatt.“ — „Ministersvo se ne more več na „svoje ljudí“ opirati, ki ga zapuščajo v važnem trenutku, da zmaga le s pomočjo zakletih sovražnikov ustave in svobode“ — kričí nova „Presse“. „Za Božjo voljo — vpije stara „Presse“ — pustite jezuite pri miru, da si popolnoma ne razbijete glav!“ — „Obe Litaviji ste bolni, na smrt bolni — piše naša „Reform“ — trpeči narodi tukaj in tam, zdihajoči po pomoči, gledajo le na cesarja.“ In res le od njega more pomoč priti na eni strani po nemškem liberalizmu, na drugi po oholem magjarstvu trpinčenim narodom. Naj bi njim kmalu prišla rešilna Velika Noč — ustajenje iz groba! — In kaj pa „mladoslovenci“, ki so se oklenili nemških liberalcev in ž njimi glasovaje za „verski postavi“ izdali svetinjo, katere se naš slovenski narod v ogromni večini nikdar vzeti ne bode dal, prinesó za pirhe svojim volilcem? — Prav nič! S praznimi rokami se vrnejo domú, če morebiti ni kdo vlovil sam za-se kaj. Ne slovenskega jezika v srednjih šolah, ne zmešanega vseučilišča v Ljubljani, ne pomnoženih okrajnih zdravnikov, ne cenejše solí, ne železnice ali kar si bodi, za kar so se glasili „mladoslovenci“, kajti od onih 30.000 gold., ki jih na prošnjo Kranjske deželne vlade in deželnega zbora Kranjskega dobodo *Dolenci*, gre le 10.000 gold. na račun miloščine, ki je po poročilu „Tagblattovem“ z mize ustavoverske padla „mladoslovencem“ zato, da so ž njimi glasovali za „verski“ postavi. Največ predlogov je stavil dr. Razlag, padel pa je z vsemi. Tako plačujejo nemški liberalci, kjer gré za narodne pravice in druge koristi dežel, kjer bivajo Slovani! To sta njim in ministerstvu dr. Meznik in dr. Fanderlik v zboru naravnost v obraz povedala. „Mladoslovenci“ so res tako mladi, da še tega ne vedó, da nemčur ne bo nikoli pravičen Slovanu, naj mu je tudi pokoren sluga do pête. Al stojte, častiti bralci! Nekaj so vendar mladoslovenci prinesli za pirhe domú: dr. Schaffer-ja za poslanca v delegacijo! — Ni nam še znano, kako je prišlo do tega, da gré dr. Schaffer za zastopnika naše dežele v Pešt in njemu namestnik dr. Razlag; al gotovo je, da mladoslovenci z nemčurskimi liberalci gredó „Arm in Arm“ tudi na Ogersko.

— (*Iz občnega zbora političnega društva „Slovenije“ 29. marca*), katerega se je pod predsedstvom dr. Jan. Bleiweisa vdeležilo okoli 50 udov, povemo zarad pomanjkanja prostora danes na kratko le to, da po predlogu dr Coste je bila s gromovitimi slava-klici sprejeta sledeča resolucija: „Občni zbor političnega društva „Slovenije“ pritrjuje postopanju grofa Hohenwarta in njegovih tovaršev v državnem zboru in jim izreka svojo najiskrenejšo zahvalo.“ Predsednik je to čestitko brž telegrafično naznanil grofu Hohenwartu.

— (*Iz seje deželnega odbora 27. marca.*) Dopis deželnega predsedstva, da se utegnejo deželni zbori sklicati 15. septembra t. l., se je vzel na znanje. — Mestnemu magistratu tukaj se je odgovorilo na dopis zarad prodaje deželne hiše, „Ballhaus“ imenovane, v Gradiši za dekliško šolo, da deželni odbor hoče prihodnjemu deželnemu zboru prodajo omenjene hiše priporočiti. — Na povabilo mestnega magistrata za ogled prostorov za realko v novem hranilničnem poslopji itd. je deželni odbor izvolil deželnega glavarja in odbornika Murnika v dotično komisijo 31. marca. — Na predlog oskrbništva tukajšnje bolnišnične cerkve se je dovolila naprava novega kora z novimi orgljami iz nabranih milodarov, in izrekla zahvala bolnišničnemu duhovniku za prizadevanje za to napravo, ter se je vodstvo te stavbe izročilo deželnemu inženirju. — Da se poizvedó nekatere okoliščine za sprejem v deželno založbo v slovenskem jeziku pisane latinske gramatike prof. Ladislava Hrovata, se je deželni odbor obrnil na deželni šolski svèt. — Namesto izstopivšega g. Val. Krisperja je deželni odbor izvolil Jakoba Čudna, posestnika v Dragomeru pri Brezovici, za šolskega svetovalca za politični okraj Ljubljanske okolice. — Pogoji ravnatelja nemških gledišćnih predstav zarad odstopa deželnih lož za slovenske gledišćine večere, in njegovi pogoji zarad tega, da bi se v prihodnji sesiji gledališče večkrat kakor do sedaj prepustilo za slovenske igre, so se naznanili dramatičnemu društvu v prevdarek in odgovor.

— (*Porotne sodbe.*) 26. sušca se je pričela in drugi dan končala obravnava zoper očeta Jerneja Šimenca in pa Matevža, njegovega 17letnega sina, ki sta bila obdolžena hudodelstva požiganja. Lani 11. oktobra zvečer je bila namreč pogorela kajža Jerneja Šimenca v Rodici, vasi Kamniškega okraja blizo Vira, in sicer je jelo goreti v otepih nad hlevom, kamor se ogenj ni mogel sam od sebe zatrositi. Zavoljo tega je že med ognjem, še bolj pa po ognji počil glas, da Jernej Šimenec „za ta ogenj vé“ in da najbrže je ukazal svojemu sinu zažgati. Vzroki so bili tehtni, kajti, kakor se je bilo zvedelo po pričah, bil je oče Šimenec svojo k večemu 70 gld. vredno bajto in svoje mizarsko orodje zavaroval pri „Viktoriji“ za 600 gold., dalje je že malo pred ognjem spravljal nekatere več vredne stvarí, hišno in mizarsko orodje itd. iz hiše, tako da so ljudje rekli: „tlje bo pa gorelo!“ Nekoliko minut pred ognjem je tudi sin Matevž izginil iz hiše in ko je prišel nazaj, je kmalu jelo goreti; soseda ga je celó videla, ko je pri hlevu stal in v ogenj gledal, potem pa še le zakričal: „pri nas pa gorí!“ Nevarnost za okoli stoječa poslopja sosedov je bila velika in le nagla pomoč jih je varovala nesreče. — Oče in sin — osebi neprijetne zunajnosti — sta bila na slabem glasu; rada sta „izmikala“, so trdile priče. Zaslišanih je bilo mnogo prič, ki so vse pritrdile temu, česar je zatožba dolžila očeta in sina, kakor tudi to, da je Šimenec tak človek, o katerem se zamore kaj tacega misliti; videl pa vendar nihče ni ne očeta ne fanta, da bi bila zažgala. Tajila sta oba. Ker se porotni možje niso mogli prepričati, da sta zatoženca res kriva hudodelstva požiganja, zato sta bila oba nekriva spoznana (ni namreč večine dveh tretjin glasov bilo zato, da sta kriva) in sodnija ju po takem ni mogla obsoditi. Ko sta slišala, da nista obsojena, sta ponosno okrog sebe se oziraje šla iz dvorane. Občinstvo pa je bilo v srcu prepričano, da vzlasti fant, ni stal zadnjikrat pred sodnijo. —

V torek 24. marca je pred porotno sodbo stal tat, ki je vkradel tri vole in jih prodal mesarjem v Kamniku. Sodnija ga je obsodila na 2 leti težke ječe. Tat je do „fermenta“ vse tajil.

V pondeljek 30. marca je stal pred porotno sodnijo Janez Toni, hlapec, iz Lanišča v Šmarijski fari domá, ki je lani 16. novembra v gostilnici „zum Mondschein“ v Blatni vasi na št. Peterskem predmestji zaklal topničarja, da je bil pri ti priči mrtev, njegovega tovariša pa tako hudo ranil, da je pozneje v vojaški bolnišnici vsled te rane umrl. Zavoljo tega je bil Janez Toni zatožen hudodelstva uboja, katerega se je tudi skes an

krivega spoznal. Poklicanih je bilo 13 prič in 4 izvedenci, ki so pričali zoper njega in dokazali, da je hudodelnik kriv. Porotniki so ga toraj tudi enoglasno spoznali krivega in sodnija ga je obsodila na 1 let težke ječe. — Pri tem je zanimivo to, da je ravno tega Janeza Toni-ja malo prej nek mesar z lastno smrtno nevarnostjo rešil gotove smrti, ko je vstavil konja, kateri se je bil splašil in Janeza krvavega in pobitega vlekel za seboj, ter bi ga bil treščil ob cesten kamen, ako bi bil dirjal le še par korakov dalje.

— (*Gosp. Miroslav Križnar*), o bolezni in po smrti prof. Lesarja namestni kateheta na tukajšni c. k. viši realki, je od učnega ministerstva imenovan za učitelja verstva na tej šoli.

— Zopet imamo obžalovati zgubo velike časti vrednega narodnjaka gosp. Jožefa Šventnarja. Umrl je po dolgem pljučnem bolehanji 25. dne. t. m. Pri vseh narodnih društvih, pri zbornici kupčijsko obrtnijski, pri pomočni obrtnijski družbi in druzih dobrodelnih napravah veliko let našli smo povsod našega Šventnarja sodelovalca in pomočnika. Bodi mu zemljica lahka in hvaležen spomin!

— (**Seme**) Burgundske pese funt po 60 krajc. in pa prave nemške detelje (lucerne) funt po 50 krajc. se dobí na vrtu kmetijske družbe na Poljanah v Ljubljani.

— (*Svilorejce gospodarje in učitelje*) opominja podpisana pisarnica, naj se podvizajo, da pridejo po lepo in zdravo seme svilnih črvičev, kakor je bilo oklicano v „Oglasniku“.

Pisarnica c. k. družbe kmetijske.

— (*Slovensko gledališče.*) Véliki pondeljek 6. aprila predstavljala se bode na korist regiserja in igralca dramatičnega društva gosp. Josipa Nolli-ja prvikrat nova ljudska igra s petjem v 5 dejanjih „Godčeve pesmi.“ Znano dobro igro je poslovenil beneficijant sam, napevi so od znanega dobrega skladatelja Gumberta. In vrh tega je dolžnost narodnega našega občinstva, da dejansko priznava velike zasluge gosp. Nollija za slov. dramatiko.

— (*Pobirki iz časnikov.*) „Narod“ je v nedeljskem svojem listu v skvrnobi sam sebe prekosil. Da bi se maščeval nad „Novicami“, ki so posvetile v mlako, iz katere se je oglasil njegov Tržaški pajdaž „moralnega mladoslovenskega napredka,“ je iz lažnjivih škartek skrpal nesramne napade na nekatere papeže, katerih se celó sam tako sramuje, da svojim „divicam“ svetuje, ne jih brati. Kedar bo „Narod“ s Šukljejem itd. materijal za zgodovinske preiskave slovenskega naroda, takrat še le bodo tudi citati iz onih škartek za životopise papežev veljavni. Poprej pa menda mora priti drugi „gmajn potop.“

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Zbornica poslancev obravnava od 20. marca počenši še zmirom finančne predloge. Stvar ne teče tako hitro, kakor so centralisti in ministri se nadejali. Pritožeb, kako vlada dela s §. 19. temeljnih državnih pravic v šolah slovanskih dežel, se je glasilo sila veliko; vslišala nobena. Razprava o podpori jezuitskega bogoslovstva v Inspruku je bila viharna, Giskra in drugi so pobijali jezuite zoper voljo vlade, ki bi bila s svojim predlogom tudi padla, ako bi je ne bili rešili „klerikalci“. Razdor liberalnih strank med seboj in med njimi in ministerstvom je očiten. „Vaterl.“ piše, da je ministerstvo zarad nenadnih homatij v zbornici poslancev zeló potrto. Drugi pot povemo kaj več o obravnavah.

— V zbornici gosposki se je imela včeraj začeti obravnava „verske“ postave.

— Presvitli cesar je odgovoril na papeževo pismo zarad „verskih“ postav. Kako? — ni še znano.

— 20. dne t. m. se začnó obravnave delegacij v Peštu. Štajarsko bosta zastopala Rechbauer in Karneri, namestnik jima je Kellersperg, — Koroško Ritter, namestnik Nischelwitzer, — Kranjsko dr Schaffer, namestnik mu je dr. Razlag, — Istrijo Franceschi, namestnik Vidulič, — Goriško Coronini, namestnik Winkler, — Tržaško Teusch, namestnik Porenta.

— Prezrle bi „Novice“ prevažno prigodbo, ako ne bi omenile „velikega katoliškega dneva“ 19. marca, ki ga je sklicalo doljne-avstrijsko politično društvo na Dunaj. Shod do 5000 nazočih iz bližnjih in daljnih krajev v dvorani glasbene družbe, — imenitni knezi, grofi in druga gospôda, pa tudi katoličani mnogih stanov, — izvrstni govori, — važne resolucije, — pozdravi po telegramih — to pač vse opravičuje nezmerno navdušenost, ki je kraljevala v tem shodu in se glasila v klicih vseh Avstrijskih jezikov „bravo“, „slava“, „živio“, „evviva“, „eljen“! Al vtisek velikanskega shoda ni ostal samo v dvorani, ampak prijel je tudi zunaj nje srca viših krogov. In v tem shodu govoril je za prvim govornikom knezom Alfr. Lichtensteinom tudi naš grof Barbo nemško, še več pa slovensko, kakor se bere v „Slovencu“ in se nam naznanja na čast preblagega našega rojaka, ki je lepo opravil staroslovensko geslo „za vero, dom, cesarja“. Govorili so dalje knez Alojzi Lichtenstein, graf Leon Thun, grof Pergen, Pavlinovič (srbsko,) Valusi iz Gorice (laško), Wurm (česko in nemško), dva Ogra, veliki škof Olomuški grof Fürstenberg in drugi. Knez Alfred Lichtenstein je izvrstno šibal današnji „liberalizem“, ki ga je imenoval pritepenca iz Nemčije, ki se šopiri za gospodarja brez dežele, — ki se za gospodstvo boruje kakor levkinja za svoje mlade, kakor akcijonar za dividendo svojo, in ki starodavni pregovor „vsacemu svoje“ preobrača v „vzemite vsacemu njegovo“. Liberalci kakor otroci, ki se igrajo z ognjem, niso čutili, da je velikansk požar njih boj zoper nezmerno večino nas katoličanov. Lichtenstein je sklenil govor svoj z besedami: „Liberaluhom vojsko v vseh deželah!“ „slava pa cesarju po milosti Božji, ki je edina vez, ki nas trdno združuje, v vseh jezikih!“ In trikratna „slava“ v vseh jezicih je donela po dvorani. — 4 ure je trajal zbor; težko je popisati nevdušenost tega jako pomenljivega shoda.

Listnica vredništva. Čast. čitalnici Loški: Poravnano. — Gosp. Pož. na Uncu: Tudi mi smo pisali N. v K. — Gosp. J. L. v Dolini: Za 4 tedne prezgodaj ste gnali k. To je krivo.

Popravek. V 11. listu „Novic“ na 86. strani v 3. vrsti od spodaj namesti vredbo beri vvedbo.

Žitna cena

v Ljubljani 28. marca 1874.

Vagán v novem denarji: pšenice domače 7 fl. 10. — banaške 8 fl. —. — turšice 5 fl. —. — soršice 4 fl. 20. — rži 4 fl. 80. — ječmena 3 fl. 90. — prosa 3 fl. —. — ajde 5 fl. —. — ovsa 2 fl. —. — Krompir 3 fl. 50.

Kursi na Dunaji 30. marca.

5% metaliki 69 fl. 20 kr.	Ažijo srebra 105 fl. 60 kr.
Narodno posojilo 73 fl. 40 kr.	Napoleondori 8 fl. 93 kr.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedici v Ljubljani.